

Riikliku vanaduspensioni jätkusuutlikkuse edendamise analüüsi ja ettepanekute väljatöötamise

lähteülesanne

1. Tagapõhi

Riikliku vanaduspensioni jätkusuutlikkuse edendamise ajendeid on mitmeid. Riikliku pensionikindlustuse seaduse paragrahvides 26 ja 61⁵ on sätestatud Vabariigi Valitsusele kohustus analüüsida pensioniindeksi ning vanaduspensioniea asjakohasust ja mõju pensionikindlustussüsteemi finantsilisele ja sotsiaalsele jätkusuutlikkusele. Vastavad analüüsid on sotsiaalministeeriumi ja rahandusministeeriumi koostöös tehtud 2007. ja 2012. aastal. 2012. aasta analüüsi fookus oli automaatsetel kohandumismehhanismidel (sh paindliku eapiiriga pensionidel), pensioniindeksil, kvalifikatsiooniperioodidel ning ennetähtaegsel ja edasilükatud vanaduspensionil.

2011. aastal valmis Poliitikauuringute Keskuse Praxis poolt rahandusministeeriumi tellimisel uuring „Eesti sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutliku rahastamise võimalused“¹, mis käsitleb muuhulgas riikliku pensionikindlustuse tuleviku prognoose ja väljakutseid, pakkudes samal ajal ka võimalikke lahendusi.

2014. aastal koostas Riigikontroll auditiaruande „Riigi pensionisüsteemi jätkusuutlikkus“², milles sedastas, et praegune süsteem soodustab varajast pensionile minekut ja riik vajab pikaajalist plaani, kuidas tagada pensionisüsteemi jätkusuutlikkus tööealiste inimeste vähenemise, pensionäride arvu suurenemise ja oodatava eluea kasvu tingimustes.

---

¹ <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2011-Sotsiaalkindlustussüsteemi-j%C3%A4tkusuutlik-rahastamine.pdf>

² <http://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/ItemId/704/amid/557/language/et-EE/Default.aspx>

Ettevalmistatav analüüs otseselt ei käsitle järgmisi pensionikindlustust puudutavaid teemasid: töövõimetuspensionide reform ning eripensionide, väljateenitud aastate ja soodustingimustel vanaduspensionide reform ja muudatused kohustuslikus kogumispensionis. Otsuste tegemisel tuleb aga arvestada kõigi nende muudatuste tulemustega, sest nende reformidega tehtavad otsused mõjutavad riikliku pensionikindlustuse tulevikku.

10. märtsil 2015 toimus sihtrühmadele rahandusministeeriumi ja sotsiaalministeeriumi poolt riikliku pensionikindlustuse jätkusuutlikkuse olukorra ja edaspidise tegevuskava tutvustus. Tutvustuse järgselt moodustati sihtrühmade ja ministeeriumide esindajatest juhtrühm ja selle juurde sotsiaalkindlustuse ekspertidest projektimeeskond.

2. Eesmärk

Peamine eesmärk on, et inimestel on praegu ja tulevikus adekvaatsed vanaduspensionid ja riiklik pensionikindlustussüsteem on finantsiliselt jätkusuutlik. Selle eesmärgi täitmiseks jõutakse ühiskondlikule kokkuleppele pensionikindlustuse eesmärkide ja tasemete osas ning tehakse ettepanekud selleks vajalike pensioniskeemi muudatuste kohta.

Pensionikindlustuse eesmärgid, mille tasemete osas kokkulepet otsitakse:

- a) pensionide adekvaatus ehk piisavus (milline on piisav pension);
- b) pensionide solidaarsus (kui suur peab/võib olla pensionide varieeruvus);
- c) pensionikindlustuse jätkusuutlikkus (millal on pensionikindlustus jätkusuutlik).

Tegurid, millega saab peamiselt pensionikindlustuse eesmärgi mõjutada – pensioniiga (sh paindlik pensioniiga, ennetähtaegne ja edasilükatud pensioniiga), pensionivalem, pensioniindeks, kvalifikatsiooniperiood. Kõiki nimetatud tegureid saab mõjutada automaatselt kohanduvate mehhanismide kaudu.

3. Tegevused

Analüüsi ja ettepanekute väljatöötamise käigus toimub töö neljas tegevussuunas – analüüsi ja ettepanekute ettevalmistamine; analüüsi ja ettepanekute läbivaatamine; kaasamine ja teavitustegevused; analüüsi ja ettepanekute dokumendi koostamine, kokkulepete sõlmimine.

Tööjaotus tegevuste läbiviimisel on järgmine:

Juhtrühm:

- kaasab vajadusel töösse eksperte, teeb ettepanekuid uuringute ja analüüside läbiviimiseks;
- teeb ettepanekuid riikliku vanaduspensioni jätkusuutlikkuse edendamisega seotud küsimuste arutamiseks sotsiaalkindlustusreformi valitsuskomisjonis;
- vormistab sotsiaalkindlustusreformi valitsuskomisjonile esitatava analüüsi ja lõplike ettepanekute juurde oma seisukoha lisades vajadusel liikmete eriarvamused ja/või alternatiivsed ettepanekud;
- osaleb projektiga seotud aruteludel ja esitlustel, avalikustab töö tulemused ja ettepanekud ning korraldab vajadusel nende tutvustamiseks avalikke arutelusid.

Projektimeeskond:

- teeb juhtrühmale ettepanekud projekti lähteülesande ning tegevus- ja ajakava kohta;
- analüüsib riikliku vanaduspensioni praegust seisu ja koostab selle prognoosi (baasstsenaarium);
- lepib juhtrühmaga konsulteerides kokku prioriteetsed analüüsimist vajavad teemad analüüsides neid tunnustatud teoreetiliste käsitluste baasil ning tuues välja teadaoleva rahvusvahelise praktika;
- töötab välja võimalikud muudatused, toob välja nende plussid ja miinused ning prognoosib muudatuste mõju;
- tutvustab oma töö vahetulemusi ning lõplikke ettepanekuid juhtrühmale;
- koostab sotsiaalkindlustusreformi komisjonile esitatava analüüsi ja ettepanekute dokumendi lõppteksti.

Taktik:

- korraldab juhtrühma liikmete koostööd, asjaajamist ja tehnilist teenindamist ning avalikkuse kaasamist;
- koondab juhtrühma seisukohad ja materjalid, vajadusel viib läbi läbirääkimised.

Tegevused on kavandatud paralleelsetena, tegevuste sisu ja orienteeruv ajagraafik on järgmine.

Tegevussuund 1: Ettevalmistamine

Toimumise aeg: aprill 2015 – juuni 2015

Tegevussuuna 1 raames moodustatakse mitteformaalne juhtrühm ja projektimeeskond, koostatakse lähteülesanne ning arutatakse see läbi juhtrühma liikmetega, koostatakse tegevus- ja ajakava vajalike analüüside ja uuringute läbiviimiseks. Samuti määratletakse töökorralduse alused analüüsi ja ettepanekute dokumendi koostamiseks ning valitakse taktik.

Tegevussuund 2: Analüüsiperiood

Toimumise aeg: juuni 2015- märts 2016

Juhtrühma ülesandeks on läbi arutada eespool toodud küsimused ja teha nendes teemades omapoolsed ettepanekud. Neid ettepanekuid analüüsib projektimeeskond ja annab omapoolse arvamuse juhtrühmale. Projektimeeskond analüüsib riikliku vanaduspensioni praegust seisust ja koostab selle prognoosi, samuti koostab analüüsi juhtrühmaga kokkulepitud pensionikindlustuse eesmärkide ja tasemetega kohta.

Tegevussuund 3: Kaasamine ja teavitustegevus

Aeg: aprill 2015 – aprill 2016

Juhtrühma poolt heakskiidetud lähteülesanne, vahetulemused ja lõppversioon avalikustatakse. Viiakse läbi arutelud oluliste osapooltega – eelkõige töövõtjate, tööandjate, pensionäride, puuetega inimeste, õpilaste ja üliõpilaste esindusorganisatsioonide ja avaliku sektoriga. Kasutatakse ekspertide hinnanguid.

Avalikustamise ja arutelud korraldab SA Eesti Koostöö Kogu, mis ei välista juhtrühma ja projektimeeskonna liikmete iseseisvat teemade käsitlemist. Aruteludel osalevad juhtrühma ja projektimeeskonna liikmed ning taktik.

Tegevussuund 4: Analüüsi ja ettepanekute dokumendi koostamine

Aeg: september 2015 – märts 2016

Tegevussuuna 4 käigus toimuvad läbirääkimised huvitatud osapoolte vahel, mille aluseks on analüüsiperioodil koostatud alternatiivsed ettepanekud. Sotsiaalkindlustusreformi valitsuskomisjonile esitatakse analüüs ja ettepanekud, mille sisuks on:

- riikliku pensionikindlustuse olukorra kirjeldus;
- võimalike arenguteede (jätkustsenaarium + alternatiivid) kirjeldamine ning nende mõju analüüs vanaduspensioni jätkusuutlikkusele ja kogu ühiskonna arengule;
- soovitava arengutee valik koos põhjenduste väljatoomisega;
- huvitatud osapoolte vahelise kokkuleppe mittesaavutamisel lisatakse eriarvamused.

Juhtrühma poolt heakskiidetud analüüs ja ettepanekud esitatakse sotsiaalkindlustusreformi valitsuskomisjonile 3. märtsiks 2016.